

Vývoj řeči a komunikace s dětmi z pohledu logopeda

Mgr. Helena Vacková

Kdo jsem

Mgr. Helena Vacková

- PF UK – LOGOPEDIE SURDOPEDIE, r. 1996
- 27 let – logopedické praxe a průběžného vzdělávání:
(muzikoterapie, myofunkční terapie, Deficity dílčích funkcí, kurzy Reuvena Feuersteina, Buteykova metoda dýchání, SE, Neurodynamic Breathing, Coherent breathing, Body Breath Mind, Oxygen Advantage a další)
- dříve – SPC pro děti s vadami řeči Liberec
- nyní – soukromá praxe www.jazykzazuby.cz
zapsaný spolek – www.tvorivalogopedie.cz
- lektorská činnost, dechové techniky, logopedie, supervize

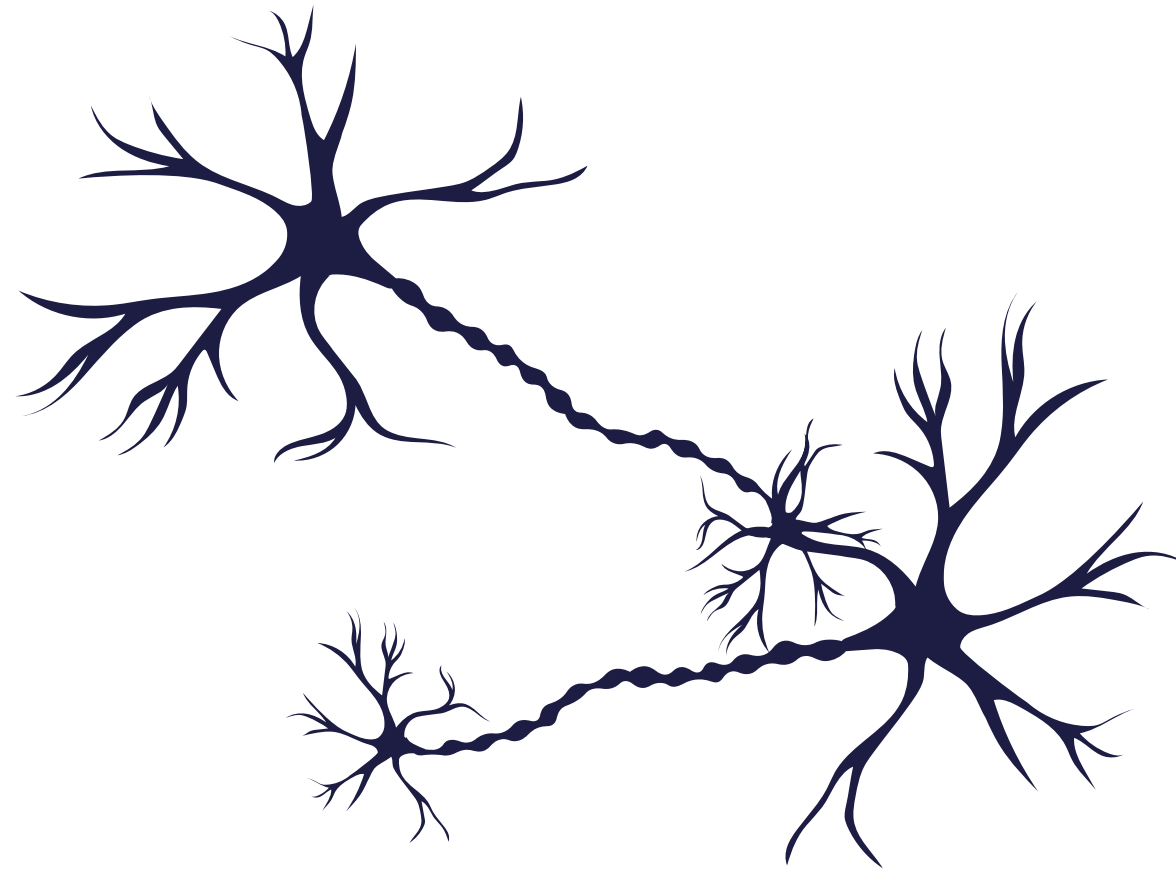
Předpoklady a podmínky pro správný vývoj řeči

- vhodné přiměřeně stimulující prostředí
- správný řečový vzor
- dobrý sluch
- absence výraznější anatomické nebo funkční patologie v oblasti dýchacího, fonačního a artikulačního ústrojí (hlasivky, nos a nosohltan, patrohltanový uzávěr, chrup, čelisti, hybnost jazyka, stav podjazykové uzdičky)
- absence neurologického či psychiatrického postižení (mentální retardace, poruchy autistického spektra, dětská mozková obrna)
- absence těžké zrakové vady
- včas odebraný dudlík
- absence dumlání palce
- bezpečné prostředí

- respektování tempa učení
- respektovat odlišnosti u chlapců a dívek
- respektovat NS - akce x odpočinek
- nenutit dítě do mluvení
- omezit vytváření závislosti na moderních technologiích
- opakování
- vytvářet cesty nejmenší námahy
- oční kontakt
- hravost
- motivace
- výměna rolí
- dostatek času
- celková stimulace - zrak, sluch, motorika, kognice
- dostatečná koncentrace pozornosti

Zrcadlové neurony

Zrcadlové neurony

Neuron „zrcadlí“ reakci jiného neuronu.

Neuron se **chová tak jako by vykonával stejný úkon** jako pozorovaný subjekt.

Zrcadlové neurony jsou důležité pro pochopení činů ostatních lidí a pro učení nových dovedností **pomocí imitace.**

Zrcadlové neurony tiše **nacvičují každou novou situaci**, které děti čelí, jako trénink, aby je jejich mozek mohl opakovat v podobných situacích.

Děti rozvíjejí většinu svých intelektuálních a emocionálních dovedností **pozorováním.**

Například, když **pozorovatel sleduje**, se někdo směje, bude **aktivovat stejné obličejové svaly**, které vyjadřují smích **na podprahové úrovni**, a tím se vytvoří odpovídající pocit štěstí, které prožívá.

Zrcadlové neurony

RIZZOLATTI, Giacomo; CRAIGHERO, Laila.
The mirror-neuron system. Annual Review
of Neuroscience. 2004, s. 169–192.

Studie o nervovém snímání výrazně podporují pohled, že **během sledování činnosti** jiných jedinců a **během představ vlastní činnosti** se **aktivují nervové struktury**, které by se běžně aktivovaly, pokud by se jedinec přímo dané akce účastnil.

Takový mechanismus pro pozorovatele znamená, že se **snaží souznít** se stavem jiného jedince, který vlastním znázorněním pohybu podněcuje pozorovatele, čímž vzbudí jeho zájem o sledovaný podnět.

MST – Mediated self talk neboli zprostředkovaná samomluva

Zrcadlové neurony

Je na nás, jaký dětem nabídneme model, který mohou pozorovat a napodobit.

Vývoj řeči a komunikace s dětmi z pohledu logopeda

Věk	Rozvoj slovní zásoby	Vývoj výslovnosti
do 1 roku	Přípravné–předřečové období vývoje řeči Toto období probíhá v prvním roce života. Dítě si v něm osvojuje návyky a zručnosti, na jejichž základě se později vybuduje skutečná řeč. Aktivita, které bezprostředně nesouvisí s mluvením např. sání, žvýkání, polykání, sehrávají důležitou úlohu – představují jakýsi trénink mluvidel z hlediska vývoje řeči.	

Věk	Rozvoj slovní zásoby	Vývoj výslovnosti
do 1 roku kolem 1 roku	• pláče, směje se, brouká, žvatlá, • reaguje na své jméno • lokalizuje zvuk • imituje vokalizaci • užívá si hry se schováním „bubu - kuk“ • sumace slabik -babababa/mamamama • hraje si s intonací • rozumí jednoduchým pokynům • začíná opakovat jednoduchá slova -pápá • kroutí hlavou nene, • vokalizuje pro pozornost dospěláka • první slova - sumace slabik • pasivní slovník převažuje nad aktivním	PBM A E I O U D T N J

Věk	Rozvoj slovní zásoby	Vývoj výslovnosti
do 2,5 let	• jednoslovné věty, později 2-3 slovné věty • napodobuje, hojně opakuje • od 2 let se ptá "co to je" • používá ne • používá mluvení jako činnost • krátká říkadla • Kdo tam je, co dělá?	KG HCH VF AU OU

Poznámky

Vývoj je vždy stejný - ať začne dítě mluvit kdykoliv.

Pomalé tempo, velký počet opakování.

Žádná zvuková kulisa - TV, rádio- dítě se potřebuje ladit na hlasy rodičů a zvuky domácnosti.

Dostatečný nejen zrakový kontakt - mobily /vědomé rodičovství.

Přiměřená stimulace - nedostatečná/nadměrná, neodpovídající věku.

Dítě nejprve na obrázky ukazuje a rodič je čte, až pak se ptá “co to je” a rodič odpovídá a až poté samo obrázky nahlas pojmenovává.

Nedostatečná primární osvěta - motorický vývoj, vývoj řeči, nosní dýchání.

Opakované čtení stejné knížky.

V této vývojové fázi pouze nabízíme 1 - 2 - 3 slabičná slova, jednoduché obrázky, hodně citoslovcí, rytmy, předměty/hračky převažují nad obrázky

Věk	Rozvoj slovní zásoby	Vývoj výslovnosti
do 3,5 let	• Mluví ve větách • začíná si osvojovat gramatickou stavbu vět, • ptá se "proč" • rozšiřuje dále slovní zásobu • začíná se tvořit verbální (slovní) paměť • zapojuje se do dialogu • povídá si, když si hraje samo • vyjadřuje emoce • popisuje detaily • používá různá slova pro získání pozornosti („hej“) • rozumí 2 -3 krokové instrukci	Zvládá TDN začíná Bě Pě Mě Vě

Věk	Rozvoj slovní zásoby	Vývoj výslovnosti
do 3,5 let	• začíná přechod od konkrétního k všeobecnému pojmenování • rozvoj abstrakce, • veliká akcelerace myšlení • riziko vzniku neplynulosti v řeči!!!	TDN začíná Bě Pě Mě Vě

Poznámky

Vývoj je vždy stejný - ať začne dítě mluvit kdykoliv

Pomalé tempo, velký počet opakování

Žádná zvuková kulisa - pro správný vývoj FS, pro správný rozvoj koncentrace pozornosti, nedostatek ticha

Slova 3 - 4 slabičná slova

Příběhy zvířátek - příběhy pomáhají s problémy

Emoční kartičky - sebepoznání

Nepllynulost - neupozorňovat!!!

Poznámky

Koncentrace pozornosti

Lidská témata

Lidská témata

Nástup do MŠ - laskavost, trpělivost, nespěchat

Důležité je počkat na odpovědi

Věk	Rozvoj slovní zásoby	Vývoj výslovnosti
do 4,5 let	Stadium intelektualizace řeči, které přetrvává až do dospělosti; • dokončuje se gramatická stavba vět • dítě již chápe děj a umí ho vyprávět • probíhá zpřesňování obsahu slov a gramatických forem • zkvalitňuje se celkový řečový projev • neustále roste slovní zásoba • do této doby fyziologický dysgramatismus	Ď Ť Ň Č Š Ž L

Věk	Rozvoj slovní zásoby	Vývoj výslovnosti
do 6,5 let a později	• Dítě chápe složité děje • má již velkou slovní zásobu, • gramaticky zvládá jednoduchá souvětí • umí správně převyprávět příběh, pohádku podle obrázků i bez nich • v tomto období je již kvalitním partnerem ke komunikaci	C S Z R Ř diferenciace ČŠŽ a CSZ L x R Měkčení: tvrdá x měkká slabika

Poznámky

Neustálé mluvení

Striktně dodržovat zásady správné koncentrace pozornosti

Nespěchat, netlačit, nabízet

Vést k logickému odvozování, k učebním rituálům

Manipulace s knihou - čtení zleva doprava, ukládání knih

Ticho

Dodržování zásad správného dýchání při čtení knihy - čtenář i posluchač

Emoční a sebepoznávací kartičky

5 -6 slabičná slova, první/poslední slabika, první/poslední hláska

Poznámky

Důležité je počkat na odpovědi

Práce s tělem

Předškolní příprava

Dech

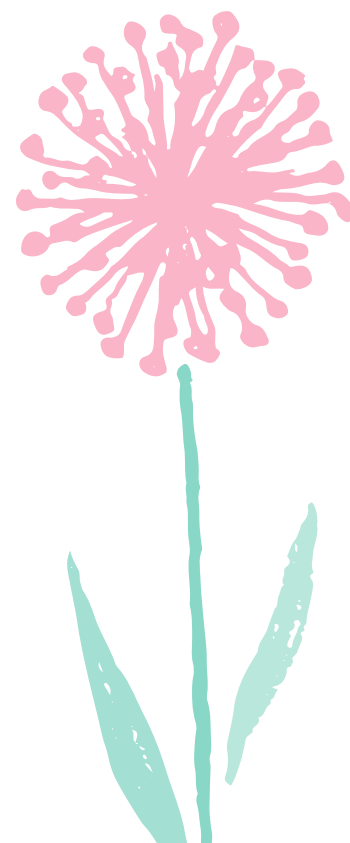
V průměru se lidé nadechnou
a vydechnou
cca 10 000–22 000 denně.

Dech je základ pro naše
zdraví, energii a vnitřní harmonii

Dech udává rytmus pro naše
srdce – mozek – lymfu

Co všechno ovlivňuje ZPŮSOB našeho dýchání?

- Správnou funkci horních i dolních dechových cest
- Cirkulaci krve
- Uvolňování kyslíku do tkání a buněk – okysličení organismu

Na co má vliv způsob našeho dýchání u dětí ?

**spánek, kraniofaciální vývoj, vývoj dentice,
kognitivní vývoj, imunitu...**

Funkční dech

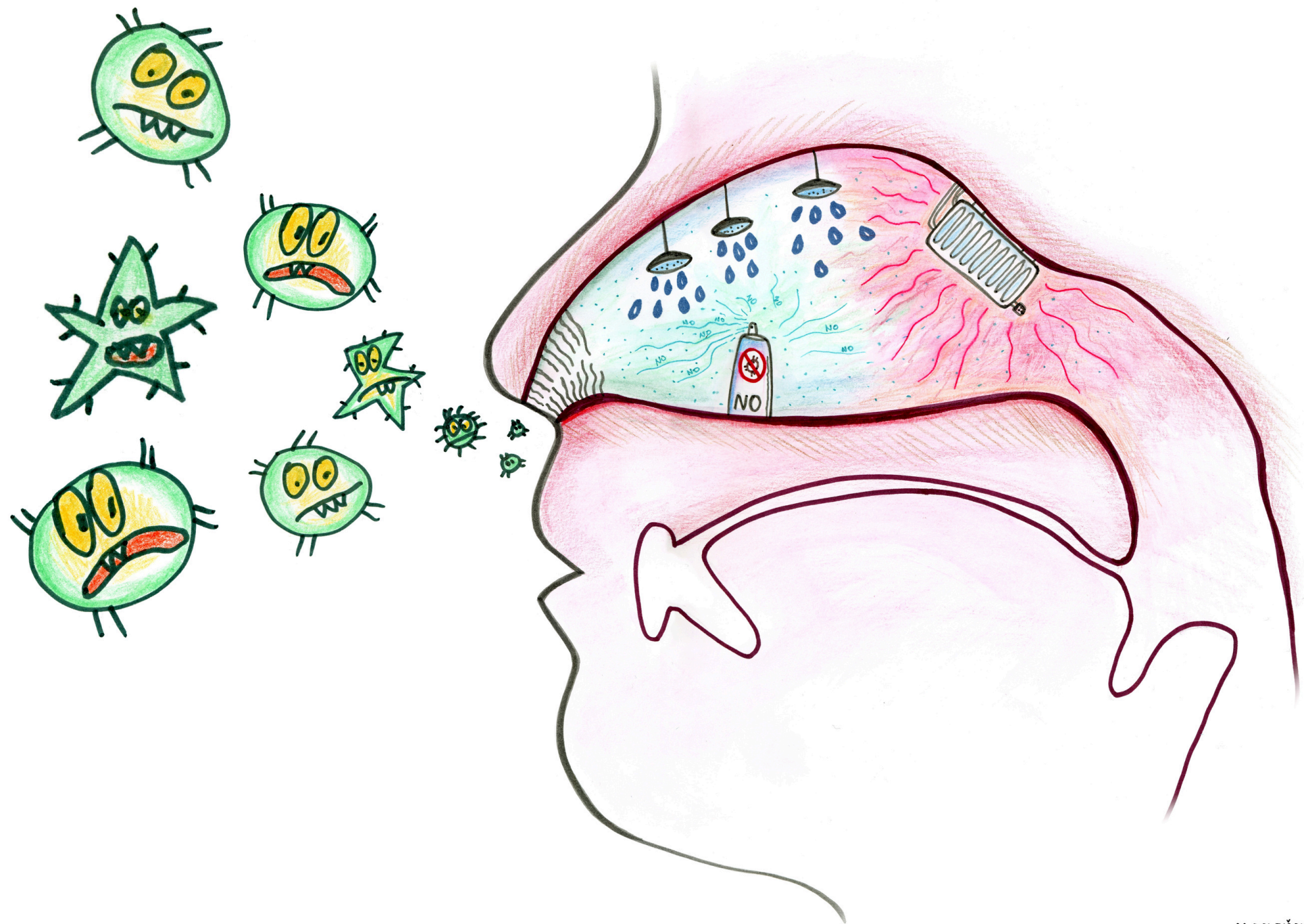
nosem - nádech i výdech
bráničně
pomalu
jemně
neslyšitelně
málo - objem
bez námahy
pauza po výdechu

Nefunkční dech

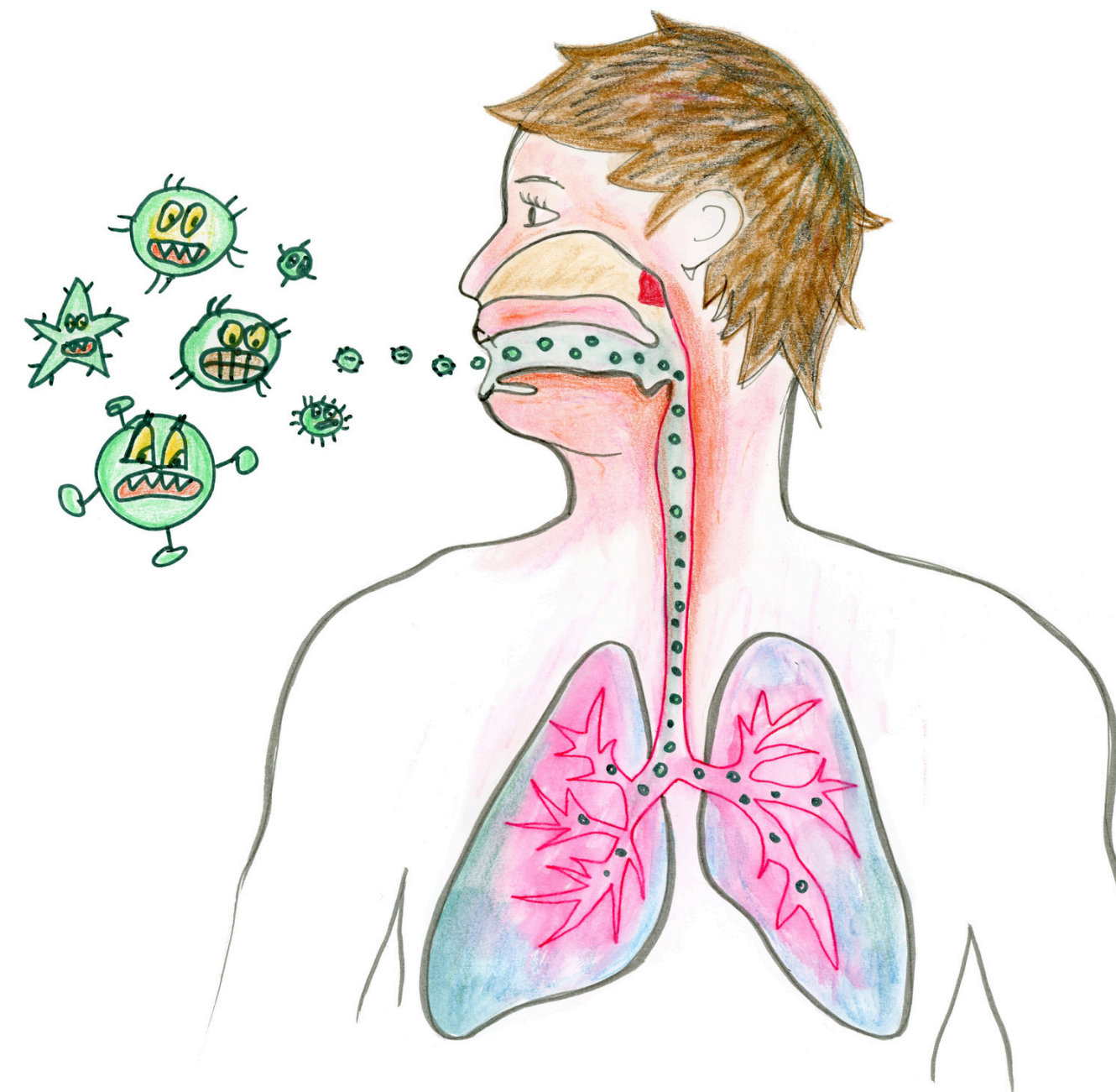
ústy
hrudníkem
rychle
hodně - objem
slyšitelné v klidu
moc- vzdechy, zívání
bez pauzy po výdechu

Nos má až 30 prospěšných funkcí pro naše tělo

M. DOLEJŠOVÁ

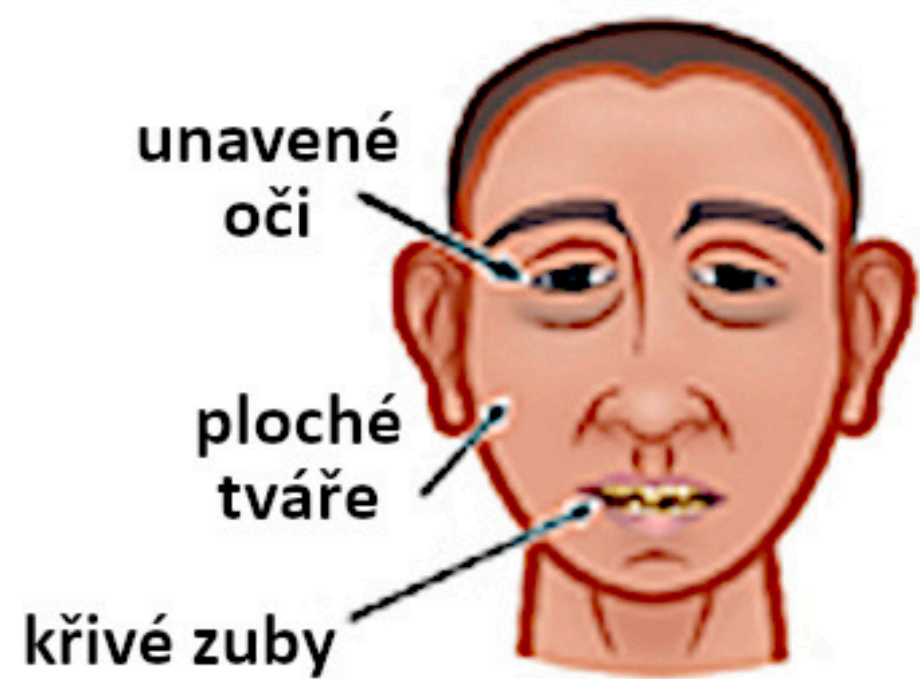
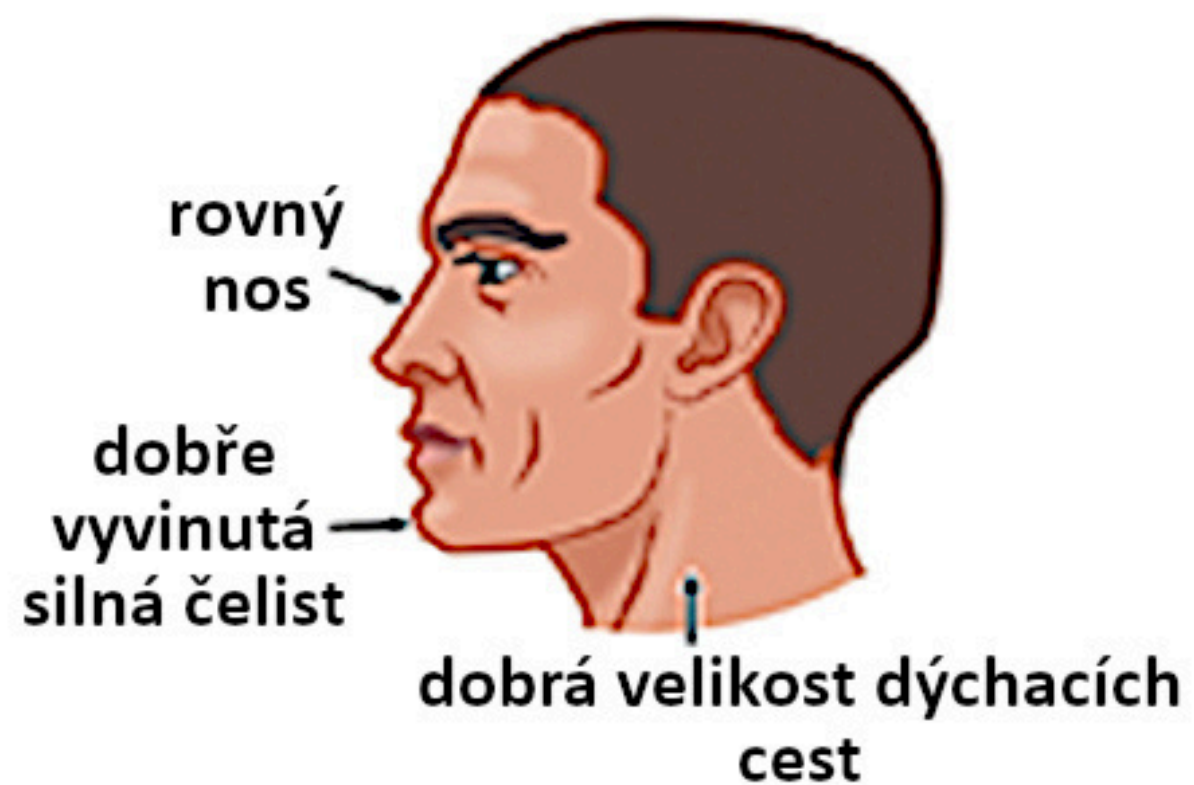
M. DOLEJŠOVÁ

Kraniofaciální vývoj

širší obličej

úzký obličej

malé dýchací cesty

Špatný spánek

Špatný spánek s ústním dýcháním ovlivňuje vývoj mozku a později vznik ADD/ADHD.

Velmi podceňujeme dýchání a kvalitu spánku našich dětí!

Pediatr, zubař, učitel, logoped, fyzioterapeut...

se na kvalitu spánku u dítěte NEPTÁ!

Špatný spánek

Výzkum Karen Bonudes – 11 000 dětí:

pokud v 5 letech dýchaly ústy a zůstaly s ústním dýcháním,
v 8 letech se zvýšilo riziko SPU o 40 %.

Ve 12 letech už patrné neuronové poškození:

narušený proces rozhodování, emoční regulace, vady řeči,
poruchy kognice, poruchy chování, poruchy koncentrace,
pocity méněcennosti

Dech a mluvení

učitelé, moderátoři,
operátoři, řečníci...

ale i upovídané kamarádky,
upovídané děti

Učitelé, řečníci, operátoři, zpěváci, prostě všichni, kteří hodně mluví/zpívají by měli vědět, že dlouhé mluvení **vždy vede k nadměrnému dýchání** (vyšší vdechovaný objem vzduchu).

Dlouhodobé mluvení vede k: **vysychání dýchacích cest, zvýšenou produkci hlenu, pocitu plného nosu, dehydrataci, kašli a vyčerpání.**

Co s tím?

Do svého dne zařadit **minuty ticha**. Před mluvením se **nadechuj nosem. Zkracujte věty**, dlouhé věty plýtvají CO₂, nebo **dělejte pauzy uprostřed vět** a nadechněte se nosem.

Sledujte, jak při mluvení dýchají ostatní – jaké mají nádechy před mluvením.

Poznámky

Můžeme být správný dechový vzor

Díky svým znalostem, můžeme být rodičům dětí oporou

Mohu ovlivnit, jak dýchá můj posluchač

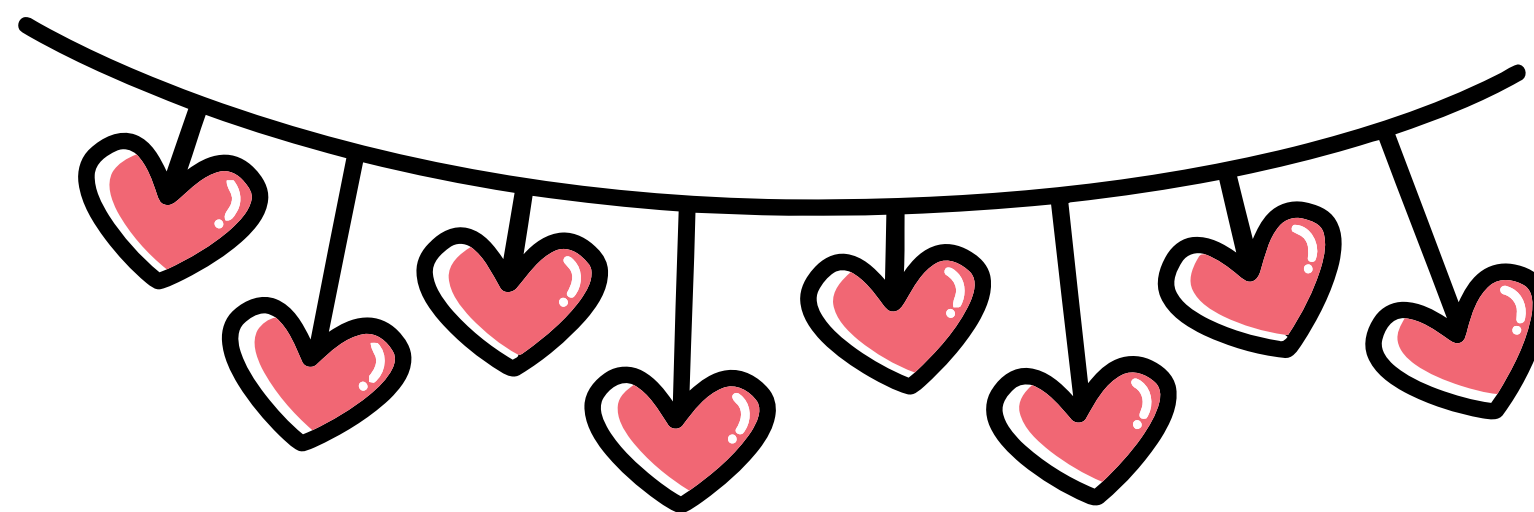
Pracovat s dětmi aktivně - vyvozovat

Knihy před usnutím, knihy na relaxaci

Náladoměr - sebepoznání

Spolupráce s odborníky - přednášky, besedy

Děkuji Vám za pozornost

Mgr. Helena Vacková

www.jazykzazuby.cz, www.tvorivalogopedie.cz

FB: Funkční dech nejen pro děti